

1673

1723

Hertuger:

1659-1694: Christian Albrecht, Gottorp
1694-1702: Friedrich IV, Gottorp
1702-1716: Christian August, Gottorp (administrator).
1716-1721: Karl Friedrich, Gottorp
1721 - Den danske konge

Præster i Løgum Sogn:

1645-1688: Christoffer Bruhn
1688-1708: Christian Bruhn (søn af forgængerens)
1708-: Johan Roost

Løgumkloster udviklede sig efterhånden fra en lille samling af gårde ved det nedlagte kloster til en regulær landsbybebyggelse med håndværkere og handlende.

1681 fik byen tilladelse til at afholde markeder, og da betegnedes byen første gang som en **flække**.

1704 var der 20 gårdmænd, 91 kådnere og 92 indsiddere. Kådnere var typisk håndværkere med et lille jordbrug; blandt de 91 nævnes 30 håndværkere, 5 købmænd, 7 kniplingshandlere og 1 apoteker. Indsiddere var daglejere eller tjenestefolk, der enten boede til leje eller ejede et lille hus med et mindre jordlod

1712 gav hertugen tilladelse til, at der i byen måtte udøves håndværk og handel som i andre byer; flækken fik altså de samme erhvervsrettigheder som købstæderne havde.

Kirken blev sandsynligvis efterhånden også brugt til gudstjenester for befolkningen, i hvert fald skænkede amtmand Friedrich von Günderoth 1689 et orgel til kirken, og 1704 skænkede amtskriver Stahl døbefonten med himmel.

Hans Adolph Brorson var 1717-1721 huslærer hos sin morbroder, der var amtsforvalter i Løgumkloster.

Under sit ophold i Løgumkloster blev han stærkt påvirket af pietismen.

Store Nordiske Krig gav anledning til at der 1714-1725 var indkvarteret ca. 200 dragoner i byen.

Huset Slotsgade 10 (til venstre i billedet), bygget 1689, blev 1701 rammen om "Den Günderothske Stiftelse" for fattige, trængende kvinder uden pårørende.

Peder Schumacher, adlet som **Griffenfeld**, var en af den unge enevældes stærke mænd; misundelse over hans succes gjorde, at han 1676 faldt i unåde og blev idømt dødsstraf, der dog blev ændret til livsvarigt fængsel. Han døde i Trondheim 1699.

Skånske krig 1675-1679. Der var stærke kræfter, der talte for en revanchekrig mod Sverige. Sverige og Danmark var i modsatrettede alliancer, og da

Slaget i Køge Bugt, Niels Juul

Sverige for at hjælpe sin franske allierede angreb Brandenburg, var Danmark nødt til at gå ind i krigen. Søkrigen faldt på et hængende hår ud til Danmarks fordel.

På land led de danske nederlag ved Lund. I hertugdømmerne fik kongen overtaget i forhold til hertugen, der støttede Sverige.

Freden i Lund 1679 blev stort set dikteret af Frankrig. Den betød en tilbagevenden til forholdene efter Karl Gustav-Krigene 1658-1660.

Christian V døde august 1699 efter en jagtulykke og efterfulgtes af sønnen **Frederik IV**.

Store Nordiske Krig startede februar 1700 med et dansk angreb på den gottorpske hertug. Efter et engelsk/nederlandsk bombardement af København og svensk landgang ved Humlebæk blev der sluttet fred.

Under det svenske felttog i Rusland 1708-1709 genoptoges krigen. Danske tropper besatte Skåne; de blev 10. marts 1710 besejret af Magnus Stenbocks hær ved Helsingborg. Det var sidste gang, danske tropper var i Skåne.

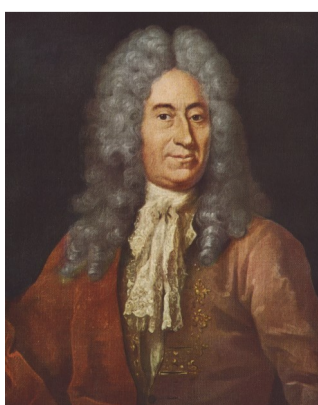
I Nordtyskland led de danske styrker også nederlag til Stenbock ved Gadebusch 20. december 1712. Da allierede polske styrker kom til hjælp, måtte Stenbock - efter undervejs at have afbrændt Altona - søge tilflugt i Tønning februar 1713. Den 16. maj kapitulerede han efter dansk belejring. En gruppe loyale gottorpske soldater holdt stand indtil februar 1714.

Da den svenske konge, Karl XII, vendte hjem fra udlændigheden i Moldavien (se højre spalte nederst), startede kampene igen, denne gang ved grænsen til Norge og til søs, hvor Peder Tordenskjold kom til at spille en rolle. Efter Karl XII's død i 1719 ved Frederikshald blev freden sluttet i 1720. Den danske konge opnåede et af sine mål, nemlig at få skabt ro omkring hertugdømmet Slesvig; men det lykkedes ikke at generobre Skånelandene.

Befolkningstal o. 1700: Kongeriget: ca. 650.000; hertugdømmerne ca. 500.000.

Militæret: ca. 35.000 mand; militæret stod for 50-60% af statens budget.

Ole Rømer påviste 1676 "Lysets tøven" for det franske videnskabernes akademi. Han havde mange opgaver i Danmark: Blandt andet var han politidirektør i København, og han stod bag indførelsen af den gregorianske kalender i 1700.

Alliancerne i Europa skiftede hurtigt; det var ofte et for eller imod Frankrig, der var den eneste rigtige stormagt i perioden.

Konflikter løstes mange gange med våbenmagt, og da de fleste europæiske lande var afhængige af import af træ, tjære, beg mm. til deres flåder fra Baltikum og Rusland, blev Østersølandene ofte inddraget i de europæiske krige, og omvendt blandede stormagterne sig også i de nordiske skærmysler.

Den Nederlandske Hævnkrig, 1672-1678. Frankrig og England gik mod Nederlandene. Efter en revolution blev Wilhelm af Oranje valgt til statholder i Nederlandene. Under hans ledelse vendte krigslykken, og der blev sluttet fred i Nijmegen 1678.

Wilhelm af Oranje

I **England** var befolkningen og parlamentet utilfredse med kong Jakob II; og Wilhelm af Oranje inviteredes 1688 til at overtage tronen. Derved afsluttedes den mangeårige rivalisering mellem de to sømagter. William III, som han kaldtes i England, indførte et konstitutionelt monarki med parlamentet som den bærende magt.

Personalunionen mellem England og Nederlandene bevirkede en deling af verdenshandelen: England sad på Nordamerika, Caribien og Indien, Nederlandene på Indonesien.

Frankrig ophævede 1685 Nantes ediktet om religionsfrihed; det bevirkede, at op mod 1/2 mill. huguenotter flygtede.

Den Pfalsiske Arvefølgekrig. September 1688 gik Frankrig til angreb mod Köln og regnede som ved tidligere lignende angreb ikke med stor modstand; men denne gang gik den samlede antifranske koalition til modangreb, og ved Freden i Rijswijk 1697 måtte Frankrig afstå mange af de tidligere inddragne områder i Rhinområdet og ved Pyrenæerne.

Den Spanske Arvefølgekrig. Karl II af Spanien døde 1700 uden direkte arvinger; han havde før sin død indsat Ludvig XIV's barnebarn Filip af Anjou som sin efterfølger mod, at han frasagde sig retten til den franske trone. Ludvig XIV godkendte ikke denne betingelse, og da han tilmed støttede Jacob II's søns krav på den engelske krone, udbrød krigen. Frankrig-Spanien kunne ikke klare sig mod overmagten, og ved fredsslutningerne i 1713 og 1714 blev Frankrigs magt reduceret, og Spanien mistede sine italienske besiddelser samt Gibraltar.

Store Nordiske Krig. Efter i 1700 at have klaret Danmark kunne den unge Karl XII med sin kampvante hær slå begge Danmarks allierede, Polen-Litauen og Rusland, så han 1706-07 stod som en absolut sejrherre i Østeuropa. Men han havde lyst til mere, og 1708 gik han mod Moskva fra Smolensk og senere fra Ukraine i syd. Det endte galt, han led et stort nederlag ved Poltava 8. juli 1709 og måtte selv gå i landflygtighed hos Osmansultanen i Moldavien.

Karl XII